

ANI VÁLKA NEDOKÁŽE VZÍT LÁSKU A NADĚJI

*Jillian
Cantorová*

V JINÉ DOBĚ

V JINÉ
DOBĚ

*Jillian
Cantorová*

V JINÉ DOBĚ

ANI VÁLKA NEDOKÁŽE
VZÍT LÁSKU A NADĚJI

Fortuna
Libri

Original title: Jullian Cantor: In Another Time
Copyright © 2019 by Jullian Cantor

Cover design © Pavlína Černá
Cover photo © Ildiko Neer/Arcangl, Mikhail Nilau/Shutterstock

Czech edition © Fortuna Libri Publishing, Praha 2020
Translation © Kateřina Sigmundová, 2019

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri Publishing, 2020

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Lucie Rohanová

První vydání

Tato kniha je fikce. Jména, postavy, zaměstnání, organizace, místa a události, které výslovně nespádají do veřejné domény, jsou buď výsledkem autorčiny fantazie, nebo byly použity fiktivně. Jakákoliv podoba s žijícími či mrtvými osobami, událostmi či místy je proto čistě náhodná.

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována, ukládána v jakémkoliv vyhledávacím systému nebo přenášena v jakémkoliv formě ani elektronickými, mechanickými, kopírovacími, nahrávacími, ani jinými prostředky bez předchozího souhlasu vydavatelů.

ISBN 978-80-7546-268-8

Pro Gregga, který je příčinou toho, že píšeme milostné příběhy

Čas vymknut z dráhy. – Prokletý to podíl,
že k jeho nápravě jsem kdy se zrodil!
William Shakespeare: *Hamlet*, jednání I., scéna V.¹

¹ Přel. Josef Václav Sládek

Úvod

HANNA, 1958

Neřekla jsem Stuartovi celou pravdu o tom, odkud pocházím. Z jednoho důvodu: nerozuměl by tomu. Jak by mohl? Vždyť tomu nerozumím ani já. A i kdybych mu ji řekla, nevěřil by mi. Zamračil by se, v modrých očích by se mu objevil něžný výraz, v jejich koutcích vějířky vrásek podtrhujících jeho věk a laskavost. *Och, můj drahoušku*, řekl by, jako sestra Luisa kdysi, když jsem doklopýtala do posledního stojícího kostela v Gutenstatu, polomrtvá zimou, žízní a hladu.

Dodnes jsou dny, kdy si říkám, jestli jsem si to celé nevymyslela. Jestli se mi o Maxovi jen nezdálo, jestli nebyl pouhým výplodem mé představivosti. Nereálný, jako všechno ostatní.

Pokud jste zažila trauma, upozornila mne sestra Luisa poté, co jsem se v Berlíně poprvé dostala k lékaři, *vaše mysl používá různé triky, aby vás ochránila*.

Zvláštní, ale skoro jsem té sestře věřila. Jak by ne? Jeptiška v hábitu, s vráscitým obličejem bledým jako sníh, světle šedýma očima a něžným úsměvem by přeci nelhala. Pak ukázala na housle, které jsem držela v ruce. *Zabrajete mi na ně, mé dítě?*

Dotkla se stradivárek. Měla jsem je od svých šestnáctých narozenin. Dostala jsem je od zaydeho Moritze těsně předtím, než zemřel. Extravagantní dar. Měla jsem je, když jsem procházela

polem. Kdysi jsem na ně hrála Maxovi v knihkupectví. A někdy mi mé housle připadají jako jediná skutečná věc na světě.

Poprvé jsem na housle hrála v šesti letech. Odjakživa byly mou nedílnou součástí, další končetina, která je nutná a zdravá pro každodenní život. Housle spojují mou minulost s přítomností, sny se skutečností. Prsty se čile pohybují po strunách, mysl zapomíná na vše, co jsem ztratila, co jsem si představovala. Jedině hudba je můj stálý společník. Nic než hudba. Ani Stuart. Ani Max. Ani přítomnost. Ani minulost.

„Hanno,“ přeruší mne Stuart. Napsala jsem si datum 6. listopadu 1958 tužkou na noty, abych věděla, že je to skutečnost, abych nezapomněla. Dělán to tak každý den od doby, co jsem žila s Julií v Londýně. Někdy zapomínám, jak jsem stará, ale moje prsty nezapomínají a nepohybují se už tak hbitě jako dřív. Klouby mi občas otečou, takže si na ně musím dávat pytlíky s ledem, když po cvičení přijdu domů. Schovávám je před Stuartem jako spoustu dalších věcí.

Dnes, jako každý den po zkoušce, pokračuju ve cvičení v sousední budově konzervatoře. Orchestr se na jaře opět vydá na turné. Tentokrát pojedeme do Evropy a budeme hrát Bacha, Vivaldiho a Holsta. V Londýně, Paříži, v *Berlíně*. Jako první houslistka musím zahrát všechno správně, dokonale. Zním všechno, ale to nestačí. Musím hudbou doslova dýchat. Musí se mi vpít do kůže, do paměti, abych ji už nikdy nemohla zapomenout, jako sladký parfém, který se nevytrácí a zachvacuje smysly.

Když vejde Stuart, opřu housle o kolena a usměju se na něj. Drahý, laskavý Stuart mne před pěti lety přivedl k orchestru. Je o deset let starší a ze srdce rád by si mne vzal. To mi řekl při jedné příležitosti. Ale já se vždy zasměju a předstírám, že si myslím, že žertuje, přestože oba dva víme, že to žádný žert není. *Jsi*

stará duše, řekl mi jednou, jako by se snažil vysvětlit věkový rozdíl mezi námi. A tehdy jsem si pomyslela: *třeba mě Stuart opravdu zná?*

„Hanno,“ řekne teď. „Někdo tě hledá, říká, že je tvůj přítel.“

Můj život v New York City je bublina. Zkouška a cvičení. Žiji sama v jednopokojovém bytě v Greenwich Village, a i když mám kamarádské vztahy skoro se všemi z orchestru, nikoho bych neoznačila za přítele. Pouze Stuarta. A to jen proto, že si myslí, že mě miluje, že mi rozumí. „To musí být nějaký omyl,“ odpovím a zvedám housle k bradě.

„Není to omyl,“ pronese Stuart. „Ptal se po Hanně. Po ,dívce, která hraje na housle jako oheň.“ Stuart se zasměje. Kolem očí se mu udělají vrásky. Výstižný popis ho pobavil a zároveň udivil.

Jednou před mnoha lety, když jsem tvrdila, že se budu muset všeho vzdát, že jsem všechno zkazila, mi Max řekl, že budu mít jiné posluchače. Jiné orchestry. *A nemůžeš to vzdát*, řekl mi. *Hraješ na housle jako oheň, Hanno. Nemůžeš se svého ohně vzdát.*

MAX, 1931

Max Hannu uslyšel dříve, než ji uviděl. Lépe řečeno slyšel její housle, jejichž zvuk roztínal vzduch prázdného sálu konzervatoře: ostře, jasně a vášnivě. Šokovalo ho to. Nikdy předtím housle neslyšel, snad jednou z nějaké matčiny gramodesky, když byl ještě kluk. Zvuk naživo, v prázdné, velké místnosti byl překrásný, intenzivní. Na chvíli strnul na místě.

Dveře posluchárny otevřel čirou náhodou. Hledal hodinu ekonomie pana Detweilera, která se konala v jiné posluchárně v rozlehlé budově lycea v Gutenstatu, kde kromě střední školy sídlila i konzervatoř a konaly se veřejné kurzy. Max si špatně přečetl rozvrh a skončil na opačné straně budovy, než chtěl. Zde Hanna nacvičovala hru na pódiu.

Blížil se směrem k ní, směrem k té hudbě. Byla drobná a měla zavřené oči. Tělo se jí pohybovalo v rytmu not, které hrála, jakoby silou neuvěřitelného poryvu větru, který se do ní opíral, ale nikdy ji nepoložil k zemi. Ne. Měla vládu nad hudbou, nad hudebním nástrojem. To mu bylo naprosto jasné. A to nevěděl o hudbě nebo o houslích vůbec nic. Tato žena hudbu ovládala, a ne naopak.

Skončila rozmáchlým tahem smyčce a pak otevřela oči. Uviděla ho. Stál ani ne dva metry od pódia, protože jak poslouchal,

neustále se přibližoval. Dala si ruku před pusou. Pohoršeně? Poplašeně? Rozhněvaně?

„Já... já... omlouvám se,“ vykoktal. „Spletl jsem si posluchárnu.“ Najednou si přišel hloupě, že vtrhl do jejího prostoru. Nebyl to žádný koncert. Hudba byla osobní věc. Cítil se jako vetřelec. Otočil se na podpatku a vyběhl ven.

Teprve když přešel přes trávník a vešel do druhé budovy, došlo mu, že se měl představit a jí se zeptat na jméno. Nemohl totiž z hlavy dostat zvuk těch houslí, jejích houslí.

Maxův otec vlastnil malé knihkupectví v centru Gutenstatu. Při hovoru s jedním stálým zákazníkem se mu bez sebemenšího varování zastavilo srdce a Max po něm obchod převzal. Matka zemřela, když bylo Maxovi pouhých deset let. Po smrti otce neměl už vůbec nikoho. A neměl jinou volbu, než se starat o obchod. A i kdyby volbu měl, zvolil by si to, co mu bylo předáno: otcův obchod miloval – miloval vůni knih, inkoustu, papíru a lepidla, miloval stálé zákazníky, kteří si přicházeli pro příběhy a doporučení. V takovém životě pociťoval útěchu. Gutenstat ležel necelou hodinu jízdy vlakem na západ od Berlína. Vyrostl tu a město důvěrně znal.

V knihkupectví však už nebylo tak rušno jako dřív, a to byl důvod, proč se přihlásil na hodiny ekonomie k panu Detweilerovi – přicházelo mu totiž na mysl, že možná nedokáže knihkupectví udržet navždy, že se bude muset naučit něco jiného. Kurz ekonomie se mu zdál jako dobrý začátek. Aspoň by mu mohl pomoci udržet obchod nad vodou.

Uprostřed přednášky pana Detweilera vklouzl do posluchárny a snažil se neupoutat na sebe pozornost. Většina míst byla obsazena, Detweiler, starší plešatící muž s nadváhou a v brýlích, živě

mluvil a psal na tabuli rovnici. Všichni kolem Maxe soustředěně naslouchali a dělali si poznámky. Max se pokoušel chytit nit. Ve škole byl naposled před pěti lety a upřímně řečeno mu vždycy byla bližší literatura než matematika a přírodní vědy. V duchu si vybavil ženu hrající na housle v budově na druhé straně trávníku. Pokud se vrátí, zastihne ji ještě? Chtěl se jí zeptat, jak se jmenuje, jestli má ráda knihy nebo kávu... Ano, pozval by ji na kávu.

Vyklouzl ze sálu, přeběhl přes trávník a zamířil do místnosti, kde hrála. Nikdo už tu však nebyl. Promarnil svou šanci.

Max bydlel v miniaturním třípokojevém bytě nad knihkupectvím v Hauptstraße, deset minut vlakem od lycea. V bytě zůstalo hodně věcí po otci a nějaké po matce, i když zemřela už před deseti lety. Maxův život se začal velmi podobat životu jeho rodičů, až na pocit tupé osamělosti, který ho každý večer přepadalo. Knihkupectví leželo v nákupní oblasti Gutenstatu, stálo vedle Feinsteina pekařství a přes ulici byl Fischmarkt pana Sokolova. O čerstvé potraviny tedy neměl nouzi, ale od otcova skonu mu u jídla chyběla společnost. Rodiče tu nikdy nebyli sami. Nejdřív měli jeden druhého. Pak měl otec jeho. A i když měl Max v Gutenstatu pár přátel, nebylo to ono.

Když toho rána přišel ze školy, prohledal skříň v ložnici a našel matčin gramofon a desky. Byly pokryty vrstvou prachu. Pochyboval, že budou vůbec hrát. Jednu zkusil. Zazněl operní zpěv, vysoký, vzdálený, skřípějící. Ani trochu nepřipomínal hru na housle. Ani malinko. Max v útrokách opět pocítil bolest a prázdnotu.

Knihkupectví otevřel v poledne (jako každý den kromě neděle). Narovnal knihy v policích a stále si připadal osamělý. Vrh

pohled ke skříni v zadní části obchodu. Před lety otec na dveře skříňě pověsil nápis ACHTUNG! a instaloval na ni zámek, aby ji zákazníci neotevírali. Nápis tam stále byl, ale nebylo jej vidět, jelikož o pár měsíců dřív Max před skříň umístil polici s knihami.

Dveře od skříňě otevřel pouze jednou, v červnu. Jen měsíc poté, co otec zemřel. Žal z této ztráty byl čerstvý a bolestný a ruch v obchodě utichl. Ekonomika si nestála dobře. Ti, kdo se báli, že nebudou mít za co koupit jídlo, neměli zájem o knihy. Navrch se s ním zrovna v té době rozešla přítelkyně Etta. Utápěl se v sebelítosti a říkal si: to má být všechno? Jen tohle se dá od života čekat? *Nebo existuje ještě něco jiného?*

Zvonek nade dveřmi se rozezvučel a Max zaměřil pozornost do přední části obchodu. A k jeho velkému údivu a radosti tam stála ona, překrásná dívka, která hrála v konzervatoři na housle.

Zíral na ni s lehce pootevřenými rty. Byla vyšší, než si myslel, když ji viděl na pódiu, jen o hlavu menší než on. Hnědé vlasy měla svázané do ohonu, ale vyprostilo se z něj pár neposlušných kudrn, které se jí vlnily podél srdcovitého obličejce. Roztržitě si je zasunula za ucho.

„Tohle jsem našla v posluchárně,“ řekla ostře. „Když jste... co přesně jste tam dnes ráno hledal? Špehoval jste mě?“ Ukázala knihu a jemu až v té chvíli došlo, že ji měl v ruce, když ji slyšel hrát. Chtěl si jí číst ve vlaku. Musel ji v posluchárně odložit a pak na ni úplně zapomněl. Tak jako všechny knihy, které prodávali, byla i tato na zadní straně opatřena razítkem s názvem a adresou knihkupectví. Otec říkával, že si je tak zákazníci zapamatují a budou se vracet pro další knihy. Hannu zřejmě napadlo, že si knihkupec třeba vzpomene na zákazníka, jemuž knihu prodal.

Vzal od ní knihu a poděkoval jí. „Jsem Max,“ řekl. „Max Beissinger.“

„Aha, takže to je přímo vaše knihkupectví?“ přejela prsty po hřbetech knih na polici. *Beissinger Buchhandlung* – slova natištěná na zadní straně byla namalovaná také na výloze obchodu.

„Ano, tedy mého otce. Ale nedávno zemřel.“

Vzhlédla od regálu s knihami a zjihla. „Och, to je mi líto.“
Přešla k němu a natáhla ruku. „Hanna Ginsbergová.“

Potrásli si rukama. Měla drobné, štíhlé, ale docela silné prsty. „Nechtěl jsem vás v posluchárně rušit. Omylem jsem vstoupil do špatné místnosti. Ale když jsem vás slyšel hrát... je to – je to taková krása!“

Pousmála se a odtráhla ruku. „No, je milé, že to říkáte, ale pan Fruchtenwalder – to je můj profesor – říká, že ještě nejsem dost dobrá, abych hrála v orchestru.“

„Nejste dost dobrá? Je snad šílený?“ vyjelo z Maxe.

Zasmála se. „Vy taky hrajete na housle?“

Zavrtěl hlavou. „Ale vaše hra... je úžasná. Ještě nikdy jsem nic podobného neslyšel.“

„V Berlíně jsou stovky houslistů. Nijak nad ně nevynikám,“ odvětila.

„Nesouhlasím,“ řekl Max. „Myslím, že jste výjimečná, Hanno Ginsbergová.“

Znovu se zasmála a pak mu řekla, že musí jít, že je pozdě.

„Uvidím vás ještě někdy?“ zavolal za ní, ale neodpověděla. Zamávala mu na rozloučenou a vyšla ven.

Od zářivé spony s motýlem, která jí držela neposlušné vlasy na temeni, se odrazilo pozdní odpolední slunce a na okamžik ho oslepilo. Zamrkal, a pak byla pryč.

HANNA, 1946

Když jsem otevřela oči, byla jsem na poli. Obloha nade mnou černá. Zářil na ní milion hvězd a já si pomyslela, jak jsou překrásné. Že noc jsou diamanty a Beethovenův *Houslový koncert D dur*. Pak mi došlo, že v ruce držím housle. Svírám je v pravé ruce, prsty mám necitlivé a studené a třesu se. Ruce se mi třesou tak, že se houslemi bouchám do nohy a na koleni se mi tvoří modřina.

„Maxi,“ zvolala jsem. „Maxi?“ Hlas se mi třásl, slova se ozvěnou vracela. Žádná odpověď. Jen ticho, noční obloha a hvězdy. *A moje housle?*

Byla jsem v knihkupectví. Hrála jsem Mahlera a Max seděl za pultem a četl si. *Zahraj mi oheň, Hanno*. A díval se na mě stejným způsobem, jako když vedle sebe ležíme v posteli. Zelené oči mu žhnuly, jako by hudba a vášně byly to samé. *Oheň*.

Usmála jsem se na něj, zavřela jsem oči a nechala se pohltit hudbou. Jenže pak se ozval ten hrozný zvuk: bušení na sklo. Mužské hlasy. SA. Řvali, abychom otevřeli. Řvali, že jsme porušili zákon. *Co jsme udělali?*

Obchod byl zavřený na noc. Max zamkl vchodové dveře. Měla jsem ráda akustiku obchodu, proto jsem tu večer často hrála. Muži lomcovali dveřmi, tlačili na ně. Zámek nebude odolávat dlouho.

Musíš se schovat, řekl Max a rozběhl se do zadní části obchodu. Nepřestávali bušit na sklo a já doběhla k místu, kde stál. Popadl mě, přitáhl si mě k sobě a objal mě.

A to je poslední, na co si pamatuji, než jsem se ocitla tady, na tomhle poli pod hvězdnatým nebem. Jak jsem se sem proboha dostala? A *kde* vlastně jsem?

„Maxi,“ znovu jsem zavolala, tentokrát tišeji. Kvůli SA. Co když mě pořád hledají?

Ale pole bylo přehledné a tiché. Noční vzduch čerstvý, chladivý. Otrásla jsem se. Kdesi v dálce houkala sova, nic víc. Štípala jsem se do paže a zabolelo mě to, nic se však nezměnilo. To se mi nezdá. Jsem tu, ať je to kdekoliv. A jsem úplně sama.

Začala jsem se hýbat. Co jiného bych měla dělat? Nemohu zůstat v tomhle poli a čekat na Maxe, nebo na SA, která chtěla – co? Zatknout mě? *Zabít mě?* A co jsem vlastně udělala? Znovu jsem se otrásla, ale sevřela jsem housle a pokračovala v chůzi.

Šla jsem, šla a šla a obloha se z černé měnila v perleťově šedou a oranžově modrou. V dálce stál kostel. Nejdřív jsem spatřila kostelní věž, která se zvedala za kopcem, a jak jsem se blížila, budova mi přišla povědomá, jako kostel, na který jsem se dívala z okna vlaku na trase z Hauptstraße ke konzervatoři. Ale ten byl bílý. Tenhle je hnědý. Nohy jsem měla jako z olova, ale rozhodla jsem se, že ke kostelu dojdu. Někdo uvnitř mi určitě pomůže najít cestu ke knihkupectví. A Max bude vědět, co se stalo. Max si vzpomene. *Max*. Co když se mu něco stalo?

Dokola se mi přehrávala v mysli poslední slova, poslední okamžiky s Maxem. Nutila jsem se vzpomenout si, co se událo potom. Ať jsem se však snažila sebevíc, nepodařilo se mi vybavit si, jak jsem se dostala sem na pole.